

Asia: VN/30163/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston kulttuuripoliittiseksi selonteoksi

Visio

**Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon visiota?
Kyllä / En. Jos ette, kuvaillkaa mahdolliset muutostarpeet.**

Kyllä

Mahdolliset muutostarpeet.

-

Tavoitteet

Kannatatteko kulttuuripoliittisen selonteon neljää tavoitetta?

Kyllä, tavoitteet vastaavat omaa näkemystäni

Jos vastasitte en, kuvaillkaa tiiviisti mahdolliset muutostarpeet.

Kannatamme, mutta Sivista näkee, että kulttuuri- ja luovien alojen kasvu ei ole mahdollista ilman ydintoimijoita: taiteilijoita ja muita kulttuuri- ja luovan alan tekijöitä. Jotta Suomella on näitä tekijöitä tulevaisuudessakin, tarvitsemme monipuolista taidekasvatusta lapsille ja nuorille sekä kulttuurin ja taiteen laadukasta koulutusta ja tutkimusta. Siksi ehdotamme, että tavoitteiden järjestystä muutettaisiin toiminnan ytimestä laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin seuraavasti: 1. Kulttuurin tekijät ja sisällöt ovat avainasemassa. 2. Kulttuuri on jokaisen oikeus 3. Kansainvälinen vaikuttavuus syntyy kulttuurista. 4. Kulttuuri on muutosvoima

Toimenpide-ehdotukset

Tässä on lueteltu yhdeksän toimenpidekokonaisuutta. Mitkä raportin toimenpide-ehdotuksista ovat mielestänne kaikkein tärkeimmät ja kiireellisimmät toteuttaa? Valitse ensin yksi (1) haluamasi toimenpidekokonaisuus ja kirjoita sen jälkeen haluamasi toimenpide-ehdotukset alla olevaan tilaan kaikki peräkkäin. Valitse yhteensä enintään viisi (5).

Kulttuurin tekijät avainasemassa [Kulttuurin tekijät avainasemassa Suomessa on erittäin korkeatasoinen taide- ja kulttuurialan koulutus taiteen perusopetuksesta ammatilliseen ja

korkeakoulutukseen. Vuonna 2023 päätyössään kulttuuriammateissa työskentelevistä 64 % oli korkea-asteen koulutus, siinä missä korkeakoulutettujen osuus muiden alojen ammattilaisista oli 41 %. Kulttuurialalla toimivilla tulee olla nykyistä parempi työ- ja toimintaympäristö tulevaisuudessa. Tämä tarkoittaa laajenevia mahdollisuuksia palkkatyöhön alan alustoilla ja ekosysteemeissä sekä luovien alojen yrittäjyyden edellytysten parantamista. Taiteilijapolitiikkaan tulee saada näky, joka turvaa Euroopan unionin perusoikeuksien artikla 34:n mukaisesti taiteilijankin oikeudet “sosiaaliturvaetuksiin ja -palveluihin, joilla taataan suoja raskauden ja synnytyksen aikana ja sairauden, työtapaturman, hoidon tarpeen ja vanhuuden varalta sekä työpaikan menetyksen varalta.” Suomalaisessa sosiaaliturvajärjestelmässä yksilön sosiaaliturva määräytyy joko työntekijä- tai yrittäjästatuksen perusteella. Näin tulisi olla myös luovien alojen toimijoiden kohdalla, sillä järjestelmä muuttuu hitaasti ottamaan alustatyön ja erilaiset freelancetyön muodot huomioon. Ainoastaan taiteilijoita koskevista erillisratkaisuksista tulee pyrkiä pois. Tulevaisuudessa tulisi löytää keinot ja kannustimet taiteilijoiden osaamisen hyödyntämiseen sosiaali- ja terveysaloilla sekä elinkeinoelämän eri aloilla. Alan yrittäjyyttä ja luovien alojen kasvua tulee tukea alalle sopivilla TKI-rahoituksen instrumenteilla. Taiteilijoiden tekijänoikeudet ja kohtuullinen ansainta myös digitalisaation aikakaudella tulisi taata. Sivistan mielestä tekijänoikeuslainsäädännön uudistamista tulee jatkaa. Jotta kulttuuri siirtyy polvelta toiselle, tekijänoikeuslainsäädännön tulisi ottaa huomioon myös sivistykselliset oikeudet oppilaitoksissa nykyistä paremmin. Kulttuurin kukoistava toimintaympäristö Sivistan mielestä kukoistavan taiteen ja kulttuurin toimintaympäristön luominen onnistuu rakentamalla suunnitelmallisesti systeeminen kokonaisuus lähtien luomisen perusedellytyksistä. Taiteellisen työn olosuhteita tulee kehittää, taideyhteisöjen rahoitusmalli tulee uudistaa ja muita toimivia rahoitusinstrumentteja tulee kehittää niin, että luovien alojen mikroyritysten tukeminen onnistuu. Myös infrastruktuureihin sekä alan tiedon tuotantoon ja tiedolla johtamiseen tulee panostaa. Näkyvät ja tuntuvat talous- ja hyvinvointivaikutukset syntyvät kulttuuri- ja luovien alojen kokonaisuuden ymmärryksellä ja riittävällä, pitkäjänteisellä panostuksella systeemin kehittämiseen. Taiteen, kulttuurin ja luovien alojen perusedellytyksiä tulee olla koko Suomessa, ottaen kuitenkin huomioon erilaiset väestökeskittymät ja demografia. Julkinen panostus luovien alojen perustuotantoon työllistää koulutettuja taiteilijoita, kiihdyttää yritystoimintaa ja alan laajan ekosysteemin kasvua sekä edistää Suomen maakuvaa. Samalla Suomen merkittävä panostus alan koulutukseen tuottaa hedelmää. Taideyhteisöillä tulee olla tulevaisuudessa nykyistä parempi mahdollisuus kilpailla julkisesta, pitkäjänteisestä perusrahoituksesta kuitenkin niin, että uudistuminen mahdollistuu. Perusrahoituksen jakamiseen tulee kehittää dynaaminen rahoitusmalli, joka ottaa huomioon koko Suomen tarpeet, alueiden erityispiirteet sekä taidealojen diversiteetti. Yhteisöjen rahoitusmallien tulee mahdollistaa taide- ja kulttuurikentän toimijoiden laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden mittaaminen sekä mahdollistaa vastinrahoitus. Yhteisöjen toiminnan arviointi on tärkeää, jotta uudistuminen mahdollistuu. Uudistumisen, kestävyuden ja kasvun mahdollistaminen Sivista näkee, että alustamaisia toimijoita (kuten esim. Zodiak – Uuden tanssin keskus, kirjailijatalot tms.) voisi kehittää nykyisten organisaatioiden pohjalta eri puolille maata. Alustatoimija mahdollistaa entistä useammalle yhteisölle, ryhmälle ja yksilöille osallistumisen taiteen ja kulttuurin luomiseen sekä kotimaisen ja kansainvälisen taiteen kiertämisen ympäri Suomen, mikä samalla lisää kulttuurin saavutettavuutta. Alustojen rakentamisessa ja toiminnassa tulee hyödyntää kulttuurialojen monipuolinen koulutustoiminta, jota tehdään useilla alueilla ja koulutustasoilla. Kulttuuri- ja luovien alojen yrittäjyys toteutuu erilaisilla yrittäjästatuksilla. Suomessa on 130 000 luovien alojen yritystä, joista suuri osa on mikroyrityksiä. Rakennettavien rahoitusinstrumenttien tulisi ottaa paremmin huomioon Euroopan komission hyväksymä suositus mikroyritysten sekä pienten ja keskisuurten yritysten määritelmästä (1. Artikla), jossa “yrityksiksi katsotaan niiden oikeudellisesta muodosta riippumatta kaikki yksiköt, jotka harjoittavat taloudellista toimintaa. Yrityksiksi katsotaan erityisesti yksiköt, jotka harjoittavat käsiteollista toimintaa tai muuta toimintaa

yksin tai perheen voimin, henkilöyhtiöt taikka taloudellista toimintaa säännöllisesti harjoittavat yhdistykset.”. Kulttuuri- ja luovien alojen yksityisille elinkeinonharjoittajille, mikroyrityksille ja yhdistyksille tulee luoda paremmin alalle soveltuvia rahoitusinstrumentteja myös Business Finlandin kautta, jotta luovan alan innovaatiot mahdollistuvat. Rahoituslakien ja -instrumenttien tulee ottaa paremmin huomioon mikroyritysten elinkeinotoiminta, joka toisaalta tarvitsee perusrahoitusta mutta tähtää kannattavaan taloudelliseen toimintaan. Nykyisen valtionavustuslainsäädännön ohjeistuksineen tulee mahdollistaa monipuolinen varainhankinta. Taide- ja kulttuurialan julkisen perusrahoituksen tulee olla nykyistä merkittävästi isompaa mahdollistaakseen aineettoman arvonnäytön ja luovien alojen kasvun. Sivista yhtyy tavoitteeseen, että kulttuurin julkisen rahoituksen tulisi olla vähintään yhden prosentin tasolla valtion talousarviosta. Kulttuuri- ja luovat alat ovat osa sivistyspalveluja, mutta myös palvelualoja, jotka tuottavat myös moninkertaisesti hyvinvointia syntyviin päästöihin nähden. European Monitor of Industrial Ecosystems (EMI) tuotti kulttuuri- ja luovien alojen raportin ko. ekosysteemin nykytilasta ja vaikutuksista ympäristölle. Raportin mukaan kulttuuri- ja luovien alojen ympäristövaikutus on vain 1-3% kaikista teollisuuden aloista. Kulttuurin perusta tulevaisuuskestäväksi Taide- ja kulttuuripolitiikan, kulttuuri- ja luovien alojen edistämisen on pohjautettava vahvemmin systeemiseen kokonaisnäkemykseen ja tutkittuun tietoon, jonka perusteella alaa kehitetään pitkäjänteisesti. Sivistan mielestä kulttuurin perusta tulee tulevaisuuskestäväksi ennen kaikkea taidekasvatuksen, koulutuksen ja tutkimuksen avulla. Myös taiteellinen tutkimus voi toimia kestävästi muutoksen ajurina. Taidekasvatus rakentaa pohjan läpi elämän kestäväälle taidesuhteelle, jota ilman taiteen ja kulttuurin potentiaali yhteiskunnallisena muutosvoimana ei voi toteutua. Jotta selonteossa ilmaistut tavoitteet lasten omaehtoisesta kulttuuritoiminnasta ja läpi elämän toteutuvista kulttuurisista oikeuksista voivat toteutua, tulee koulujen perusopetuksessa tapahtuvaa taidekasvatusta vahvistaa. Peruskoulu yhdistää koko nuorisokäluokan, ja sillä on suuri potentiaali taidekasvatukseen mutta myös harrastamisen alustana. Kaikissa kunnissa voisi hyödyntää kulttuurikasvatussuunnitelmaa, jossa taiteen, kulttuurin ja koulutuksen toimijat otetaan huomioon monipuolisesti ja toimijoiden välistä yhteistyötä edistetään syvällisesti ja uusia yhteyksiä rakentaen. Taiteen perusopetukselle tulee luoda saavutettava ja taidealoja yhdenvertaisesti kohteleva rakenne ja rahoitus. Yhteinen linja politiikassa Kulttuuri- ja luovia aloja tulee katsoa Euroopan unionin tavoitteista lähtien. Opetus- ja kulttuuri-, työ- ja elinkeino- sekä ulkoministeriöiden tulee vahvistaa yhteistyötä luovien alojen kasvun mahdollistamisessa. Euroopan unionin kulttuurin toimenpideohjelman 2023–2026 prioriteetteina on voimistaa kulttuuri- ja luovia aloja, vahvistaa osallisuutta kulttuuriin ja kulttuurin asemaa yhteiskunnassa, valjastaa kulttuuri edistämään planeetan kestävyttä sekä vahvistaa ulkosuhteita kulttuurin avulla. Nämä tulisi olla mukana kulttuuripoliittisen selonteon tavoitteissa. Sivista kannattaa lämpimästi selonteon ehdotusta, että selvitetään mahdollisuus, jossa Tiede- ja teknologianeuvoston (TIN) sisään perustettaisiin luovien alojen jaos. Sivistan mielestä olisi tärkeää puhua kulttuuri- ja luovien alojen jaoksesta. Sivista ei siis kannata kokonaan erillisen ylätason ylivaalikautisen luovien alojen toimielimen perustamista, koska ala on saatava pysyvästi osaksi laajempaa koulutus-, kulttuuri-, elinkeino- ja tki-poliittista ohjausta. Sivista näkee, että kulttuuri- ja luovat alat saadaan kasvuun vain toimeenpanemalla visio ja suunnitelmat. Ylätason toimielin/jaos ja ministeriöiden virkakunta ohjaavat toimintaa, mutta ennen kaikkea toimeenpanoon tulisi panostaa. Sivista ehdottaa, että taiteen, kulttuurin ja luovien alojen systeminen, kansainvälinen edistäminen annetaan selkeästi tehtäväksi sopivalle julkishallinnon organisaatiolle tai virastolle. Selonteon toteuttamiseksi laadittavan toimenpidesuunnitelman laatu on myös avainasemassa. On keskeistä, että toimenpidesuunnitelmaa ei sirpaloida taidealakohtaisiin yksittäisiin tavoitteisiin, vaan kokonaisuutta katsotaan isompien rakenteiden ja rahoituksen kautta. Kulttuuripoliittisen selonteon tulisi olla tulevan luovien alojen kasvustrategian perusta.]

Oma roolinne tulevassa toimeenpanossa

Millaisena näette oman tai edustamanne tahon roolin kulttuuripoliittisenselonteon toimeenpanossa?

Sivista on tuomassa jäsentensä ja asiantuntijoidensa näkemyksiä toimeenpanoon sekä edistää ja seuraa toimeenpanon etenemistä. Erityisosaamistamme ovat alan koulutukseen (mukaan lukien taiteen perusopetus ja vapaa sivistystyö), tutkimukseen sekä taidekasvatukseen liittyvät kysymykset.

Tiivistelmä näkemyksistänne

Tähän voitte kirjoittaa mahdolliset muut kulttuuripoliittista selontekoa koskevat huomionne.

Sivistan mielestä selonteon tulee nojata Euroopan unionin kulttuuri- ja luovia aloja koskeviin tavoitteisiin.

Perusopetuksessa tapahtuvaa taidekasvatusta ja taiteen harrastamisen mahdollisuuksia tulee vahvistaa

Taide- ja kulttuuripolitiikan, kulttuuri- ja luovien alojen edistämisen on pohjaututtava vahvemmin systeemiseen kokonaisnäkemukseen ja tutkittuun tietoon. Kulttuuri- ja luovia aloja tulee katsoa kokonaisuutena sisältäen ytimessä taiteen. Tulee luoda yhteisesti sovittu terminologia ja tilastointi, joka pohjautuu kansainväliseen käytäntöön (cultural and creative industries).

Kulttuuri- ja luovia aloja tulisi ohjata TIN:stä ja sen jaoksesta käsin sekä vahvasti yhteistyössä ministeriöiden välillä. Ennen kaikkea toimeenpanoon tulisi panostaa ja antaa taiteen, kulttuurin ja luovien alojen systeeminen, kansainvälinen edistäminen selkeästi tehtäväksi sopivalle julkishallinnon organisaatiolle tai virastolle.

Keskeistä olisi luoda systeeminen, sisällöntekijöiden ja yhteisöjen kilpailun mahdollistava perusrahoitus- ja rakenne, joka mahdollistaa työllistämisen ja innovaatiotoiminnan, alalle soveltuvat rahoitusinstrumentit sekä varmistaa jatkossakin alan laadukas koulutuspolku.

Tuovinen Paula
Sivistysala ry